

досі не прийнятий Верховною Радою України. Тобто процес впровадження цього явища значно повільніший і не закріплений на законодавчому рівні, тому нові можливості для судових органів обмежені.

Отже, медіація – це нове вирішення спору, що можна вважати ефективним з психологічної та правової точки зору, адже опоненти мають змогу домовитися, підступитися до проблеми з різних боків, переосмислити її, за допомогою медіатора, знаходячи вигоду в конфлікті для обох сторін із мінімальними втратами, чи без них.

1. Мазаракі Н. Медіація в Україні: проблеми теорії та практики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 92–100.

2. Ситюк В. Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні. URL : <https://radako.com.ua/news/mediaciya-ta-pravovi-perspektivi-yiyi-rozvitku-v-ukrayini>.

3. Коваленко Д. Судова медіація – challenge для України. URL : <https://radako.com.ua/news/sudova-mediaciya-challenge-dlya-ukrayini>.

Вікторія САВІЩЕНКО

директор
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МЕДІАЦІЇ

Світові глобалізаційні тенденції, політичні, соціально-економічні кризи, зміни світоглядної, культурологічної парадигми зумовили високий рівень невизначеності та нестабільності, напружену психологічну атмосферу в родинях, трудових колективах та суспільстві в цілому. Показником цієї негативної тенденції є стрімке збільшення кількості конфліктів, правових спорів, висока завантаженість вітчизняних судів. Швидкість руху змін в науці, освіті, економіці, політиці, нові кризи і виклики й надалі будуть змінювати мега-, макро-, мезо- та мікросередовище, посилювати конфліктність у суспільстві. Досвід європейських держав доводить, що вирішувати конфлікти можливо не лише звертаючись до суду, а й шляхом переговорів, медіації.

Найбільш широке коло питань стосовно теорії та практики медіації, її значення для розвитку доктринальних положень юриспруденції, педагогіки, психології, соціології містять публікації Т. Білик, А. Бойка, Т. Войцях, Р. Гаврилюк, О. Демидович, В. Жарких, Н. Крестовської, Б. Лека, В. Родченка, Л. Романадзе, А. Сергєєвої, С. Сергєєвої, С. Сокоор, Ф. Стампфа, Г. Чуйко та інших.

Прийнятий 16 листопада 2021 року Верховною радою Закон України «Про медіацію» [1] є позитивним кроком, що визначає правові засади проведення медіації, але для функціонування правових механізмів необхідні ще й культурологічні зміни свідомості суспільства, формування культури медіації. Вочевидь, провідне завдання сучасної освіти полягає в пошуку й запровадженні нових підходів до підготовки молодого покоління для формування культури медіації.

Дослідження цієї проблеми потребує насамперед логіко-семантичного аналізу понять «культура», «медіальний», «медіатор», «конфлікт», «медіація».

Аналіз підходів до визначення поняття «культура» засвідчує різне його тлумачення, як: 1) рівень виховання та розумового розвитку особи, а також освітній інтелектуальний рівень [2, с. 401]; 2) сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування [3, с. 182]; 3) система програм людської діяльності, поведінки і спілкування для зміни та удосконалення суспільного життя в усіх його основних виявах [4, с. 439]. Отже, поняття «культура» в усіх його трактуваннях пов'язується із позитивною роллю людини, її вдосконаленням, яка є рушійним фактором цивілізованого розвитку суспільства.

Зміст поняття «медіальний» психологи пов'язують із математичним терміном

«медіана» і розглядають як: належний до середини (середньої частини) чи розташований у середині (у середній частині) [5, с. 209]. Сучасний словник із педагогіки трактує значення «медіатори» як складні хімічні речовини, що здійснюють перенесення збудження з нервового закінчення однієї клітини на іншу [6, с. 395]. В Універсальному словнику української мови під поняттям «медіатор» (від лат. mediator – посередник) розуміється посередник у дипломатичних відносинах, торговельних угодах, а медіація (від лат. mediatio – посередництво) трактується як один із засобів мирного розв'язання суперечок між двома державами за посередництва третьої держави [2, с. 444]. Визначальною рисою проблематики медіації є її орієнтація на попередження чи врегулювання (вирішення) конфлікту. Конфлікт (від лат. conflictus – зіткнення, боротьба протилежних поглядів; серйозне непорозуміння, суперечка [2, с. 382]), як соціальне явище набуває поширення в усіх сферах життєдіяльності людини: в сімейних, трудових та інших відносинах.

У Законі України «Про медіацію» низка понять набули нормативного визначення: «медіатор – спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію»; «медіація» – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [1].

Отже, у психолого-педагогічній літературі та на законодавчому рівні поняття «медіатор», «медіація» пов'язують із поняттями «середини», «посередництвом», «примиренням», «запобіганням виникненню та врегулюванням конфлікту», а поняття «культура медіації» не набуло остаточного формулювання. Логіко-семантичний аналіз вищезазначених понять дозволяє засвідчити, що зміст поняття «культура медіації (або медіаційна культура)» відрізняється від змісту інших видів культур (політичної, економічної, правової, педагогічної, екологічної тощо), має свої особливості, які полягають у її:

- меті – запобігання виникненню конфліктів, розв'язання усіх видів конфліктів, примирення сторін;
- завданнях – впровадження традиції мирного вирішення конфліктів (спорів), запобігання виникненню конфліктів;
- принципах – законності, гуманності, справедливості, толерантності, компетентності, фасилітації, гнучкості, рівності, добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності, неупередженості;
- функціях – превентивної, регулятивної, психолого-педагогічної, дослідницької;
- формах – практичної, наукової та освітньої діяльності;
- видах – за правовим критерієм: культура медіації у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних та інших спорах; за критерієм професійної належності: медіаційна культура судді, адвоката, прокурора, нотаріуса, приватного (державного) виконавця, менеджера, педагога, психолога, державного службовця, підприємця, дипломата, економіста, медіатора та ін.;
- сфері застосування: право, освіта, бізнес, політика, економіка, медицина та ін.;
- рівнях формування: мікро-, мезо- та макросередовищі. На рівні мікро-, мезосередовища культура медіації потребує формування в кожній особі, оскільки різноманітні конфлікти закономірно виникають в житті людини і здатність їх попереджати та вирішувати впливає на психологічне здоров'я людини, злагоду в родині, колективі, суспільстві. Важливу роль у прийнятті суспільством медіації відіграє рівень сформованості культури медіації у самих медіаторів, дотримання норм професійної етики, оскільки від якості здійснення професійних функцій залежить довіра та затребуваність суспільства в таких процедурах. На рівні мікросередовища медіація може застосовуватися при вирішенні міжнародних конфліктів (спорів), зокрема як альтернатива попередження та завершення військових конфліктів, наслідком яких є численні людські жертви. Будь-яка війна закінчується завдяки перемовинам – медіації. Присутність медіаційного аспекту під час врегулювання міжнародних конфліктів засвідчує необхідність формування культури медіації на рівні мезосередовища.

Таким чином, здійснений аналіз із погляду філософських категорій одиничного та загального, логіко-семантичний аналіз дозволили виокремити сукупність істотних ознак поняття «культура медіації» (або «медіаційна культура») та сформулювати його визначення. Культура медіації – система знань, уявлення про запобігання та вирішення

конфліктів (спорів), завдяки якій особа, взаємодіючи із соціальним оточенням, унеможливає виникнення конфліктів або вирішує їх мирним шляхом.

1. Закон України № 1875-IX «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>.
2. Універсальний словник української мови / уклад. З.Й. Куньч. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – 848 с.
3. Український педагогічний словник / уклад. С. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Психологический словарь / сост. Р.С. Немов. М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2007. 560 с.
6. Современный словарь по педагогике / сост. Рапаевич Е.С. Минск. Современное слово, 2001. 928 с.

Богдана АНАНІЙЧУК

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

д.ю.н., проф. **Р.В. Миронюк**
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У сучасному суспільстві кількість адміністративних правопорушень дедалі більшає, також зростає й навантаження на суддів, адже саме на них покладається розгляд даної категорії справ. Саме тому ми повинні наголосити, що на сьогодні є необхідність запровадження механізму медіації в адміністративне судочинство нашої держави.

Відтак, вивчаючи даний аспект, ми не могли оминати увагою той факт, що на сьогодні в адміністративному судочинстві відсутнє законодавче визначення поняття медіації, що безперечно не може не впливати на судочинство, оскільки без даного методу судді, що розглядають дану категорію справ матимуть все більшу навантаженість, тому врегулювання даного аспекту виступає загальним питанням сьогодення.

Також ми маємо наголосити, що у статті 47 кодексу адміністративного судочинства сторони мають право на будь-якому етапі судового процесу шляхом примирення сторін завершити адміністративну справу. Проте попри те, що даний аспект зазначено в законодавстві, сам механізм проведення медіації не зазначено [1].

Також важливо наголосити, що, виходячи з положень даної статті примирення можливе виключно під час судового процесу. На нашу думку не доцільно застосовувати медіацію саме під час судового розгляду, доцільніше буде її застосування замість нього. Ми пропонуємо змінити формулювання даної статті й наголосити на можливості завершення справи у на будь-якому етапі розгляду справи за примиренням сторін.

Ми не можемо не звернути увагу на праці такого науковця, як С. Калашникової, котра у своїх працях наголошує на необхідності передбачення законодавчого визначення ролі медіативної угоди під час розгляду справ у адміністративному судочинстві [2].

Відтак, ми не можемо не погодитися з думкою названої правниці, адже у разі складання даної угоди особи будуть діяти виходячи із своїх інтересів й виключно у разі, коли вони не можуть дійти згоди, доцільно застосовувати судову практику. Даний факт